

TÜRKİYE’NİN DOĞALGAZ TEMİN ve TÜKETİM POLİTİKALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
ENERJİ ÇALIŞMA GRUBU

Sunan: Aytekin Çakır

ÖZET

Bu çalışma, 1999 ve 2002 Aralık aylarında yapılan TMMOB Enerji Sempozyumları ve Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesince Eylül 2003’te düzenlenen 9. Enerji Kongresine Makina Mühendisleri Odasınınca sunulan, aynı başlıklı tebliğlerden hareketle; sektördeki son durumu ve güncel gelişmeleri irdelemektedir. Türkiye’de doğalgaz tüketimi ve talebi hızla artmaktadır. 2002 yılında 17.622 milyon m³ olan doğalgaz tüketiminin 2005 yılında %183 artışla 32.196 milyon m³’e, 2010 yılında %312 artışla 55.102 milyon m³’e, 2020 yılında ise %467 artışla 82.785 milyon m³’e ulaşması öngörülmektedir. Hızla artan talebin en büyük bileşenini, elektrik enerjisi üretimi için doğalgaz tüketimi oluşturmaktadır. Aynı zaman diliminde, sanayinin doğalgaz tüketimi içindeki payının ise %100 artması öngörülmüştür. Çalışmada doğalgaz sektöründe mevcut ve öngörülen yatırımlar da ele alınmaktadır. Doğalgaz temin, iletim ve satışının piyasa kurallarına göre düzenlenmesini öngören Doğalgaz Piyasası Yasası kapsamında gündeme gelen düzenlemeler ile ilgili görüş ve öneriler de tebliğde yer almaktadır.

GİRİŞ

Ülkemizde yurt içi kaynaklardan doğalgaz üretimiyle ilgili ilk uygulamalar, TPAO bünyesinde 1976’da gerçekleşmiştir. 1980’li yılların ilk yarısında BOTAŞ tarafından doğalgaz talep tahmini ve doğalgaz temin planlamasıyla ilgili ilk çalışmalar yapılmıştır.

1980'li yıllarda doğalgaz teminine yönelik yapılan planlama ve anlaşmalarda, yıllık olarak Rusya'dan azami 6 milyar m³, Cezayir'den de, LNG olarak tankerlerle 2 milyar m³ olmak üzere toplam 8 milyar m³ doğalgaz ithalatı öngörülmekteydi. Bugün konuşulan tüketim miktarlarının çok gerisinde kalan bu kabuller, boru hattı tasarımı ve Marmara Ereğli'si LNG Terminalinin kapasite seçiminde etkin olmuştur.

Alternatif birçok yakıtı göre ucuzluğu, kullanım kolaylığı, stoklama sorununun olmayışı vb. üstünlükleri doğalgaza talebi hızla arttırmıştır. Doğalgazın ilk kullanıma başladığı 1987 yılında 517 milyon m³ düzeyinde olan doğalgaz tüketimi, ondört yıl içinde yaklaşık 34 kat artışla 2002' de 17.622 milyon m³'e ulaşmıştır. Türkiye'nin son onbeş yıldaki doğalgaz tüketim tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo:1 Yıllar İtibarıyla Doğalgaz Tüketimi

Yıllar	Toplam(milyon m ³)
1987	517
1990	3.355
1995	6.858
2000	14.975
2001	16.368
2002	17.622
2003(*)	23.000

Kaynak: BOTAŞ, (<http://www.botas.gov.tr>), (*) EPDK tahmini

Önümüzdeki yıllarda, doğalgazın elektrik enerjisi üretiminde ve sanayide daha yaygın bir biçimde kullanımının planlanmasından ötürü, doğalgaz talebinin, daha hızlı bir şekilde artması beklenmektedir.

Türkiye'nin 2003-2020 dönemi doğalgaz talep tahmini aşağıda verilmiştir.

Tablo 2:Türkiye Doğal Gaz Talep Tahmini

Yıllar	Talep tahmini(milyon m ³)	Artış endeksi(2002=100%)
2003(*)	23000	131%
2005	32196	183%
2010	55102	312%
2015	67345	382%
2020	82785	467%

Kaynak: BOTAŞ, (<http://www.botas.gov.tr>),

(*) 2003 için EPDK'nın tüketim tahmini diğer yıllar içinse BOTAŞ'ın talep tahmini rakamları esas alınmıştır.

Doğalgaz tüketiminin 2002 yılına göre, 2005 yılında 1.83 kat, 2010 yılında 3.12 kat, 2020 yılında 4.67 kat artışının planlanmasındaki en büyük etmen; elektrik enerjisi üretiminin, yaygın bir biçimde doğalgaza dayandırılmasıdır.

Elektrik enerjisi üretiminin büyük ölçüde doğalgaza dayandırılmasına yönelik politikalara, Odamız ve Elektrik Mühendisleri Odasından gelen eleştirilere kulak verilmez iken, Dünya Bankasının “elektrikte sınırsız satın alma, yüksek kar garantisi uygulamalarına” karşı çıkması sonucu; bu alanda politikalar ciddi değişikliklere uğramıştır. 1999’ da, 2010 yılında 34224 milyon m³ doğalgazın elektrik enerjisi üretiminde kullanımı öngörülmüşken, 2001 yılında sektörel talep tahminlerinde 25413 milyon m³ olarak öngörülmesi, bu değişikliği göstermektedir.

Önceki yıllarda BOTAŞ’ın internet sitesinde doğalgazın gelecek yıllardaki sektörel tüketimlerine ait tahminler yer almaktaydı. Oysa Mart 2003 yılı itibarıyla BOTAŞ’ın internet sitesinde yalnızca 2002 yılı sektörel tüketimlerin değerleri yer almış gelecek yıllara ilişkin sektörel tüketim öngörülmesi yer almamıştır. Bu durumda geleceğe ilişkin öngörüler için BOTAŞ’ın 2001 yılında internet sitesinde yer alan bilgiler tekrarlanmıştır.

Tüketimlerin sektörel dağılımında, elektrik enerjisinin üretiminde kullanılacak doğalgaz tüketiminin toplam tüketim içinde 2002’de %67 olan payının; 2005 yılında %50; 2010 yılında ise %46 düzeyinde olması öngörülmektedir.

Tablo 3: Türkiye Sektörel Doğalgaz Talebi [milyon m³]

Yıllar	Konut		Elektrik		Gübre		Sanayi		TOPLAM	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
2002	2.973	17	11.631	67	497	2,85	2.277	13	17.378	100

Kaynak: BOTAŞ, (<http://www.botas.gov.tr>),

Tablo 4: Türkiye Sektörel Doğalgaz Talebi [milyon m³]

Yıllar(*)	Konut		Elektrik		Gübre		Sanayi		TOPLAM	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
2005	7.371	17	21.698	50	304	1	13.449	31	32196	100
2006	8.628	19	21.864	47	304	1	14.474	31	46047	100
2007	9.394	20	21.813	46	304	1	15.590	33	47879	100
2008	9.994	20	21.787	44	304	1	16.601	34	49463	100
2009	10.538	20	23.416	45	304	1	17.141	33	52177	100
2010	11.091	20	25.413	46	304	1	17.517	32	55102	100

(*) Bu veriler 2001 yılı www.botas.gov.tr adresinden alınmıştır. Ancak 2003’ de aynı verilere web sayfasından ulaşılamamıştır.

Doğalgazın toplam enerji üretimi içinde payının artmasının yanı sıra, fiili uygulamada toplam elektrik enerjisi içinde doğalgazın payının 2003 yılı başı itibarıyla %50'leri aşmasına yönelik karar ve uygulamaların, ne denli sağlıksız olduğu açıktır.

Dünyanın diğer ülkelerinde doğalgazın kullanımı içinde elektrik enerjisi üretimi bu denli yüksek bir öncelik almamaktadır. Sonuçta ithal bir enerji kaynağı olan doğalgazın elektrik enerjisi üretimi içindeki payının bu denli yükselmesi rasyonel değildir.

Enerji sektöründe kamu yatırımlarının hızla artan elektrik enerjisi talebini karşılamama olasılığı söz konusu olabilir. Ancak, varılan bu noktanın sorumlularının da ortaya çıkarılması gerekmektedir. Enerji sektöründe kamu yatırımlarının gecikmesi ve yetersizliği hep kamu kaynaklarının sınırlılığı gerekçesine bağlanmaktadır. Oysa, bu gerekçe geçersizdir. Sorun sağlıklı kısa ve uzun vadeli bir enerji planlamasının ve bu planlamaya uygun yatırımların zamanında yapılmamasından, mevcut enerji üretim tesislerinin yönetim ve denetiminde yeterli eşgüdüm olmamasından kaynaklanmaktadır. Eğer, Türkiye'de otoyollar için kaynak bulunulabilmiş ise ve hala bulunuyor ise, vergi gelirlerinin tamamına yakın bir bölümü çok küçük bir rant kesimine faiz olarak ödeniyorsa, enerji yatırımları için de kaynak bulunması mümkündür. Ancak, enerji alanındaki yetersiz planlama çalışmaları ve anlayışı ile; kamu yatırımları, son yıllarda ciddi bir biçimde ihmal edilmiştir.

Bugüne değin ithal doğalgaza dayalı elektrik enerjisi üretim tesisleri hızla teşvik edilmiştir. Yurtiçi hidrolik kaynaklardan daha yüksek bir verimle yararlanılmasına yönelik kamusal politika ve uygulamalar ise yetersiz kalmıştır. Bugün ise, kamu bu alandan tümüyle geri çekilmekte ve hidrolik esaslı enerji üretim tesisleri de yabancı şirketler tarafından kurulmaktadır.

Enerji üretimi ile ilgili kamu kuruluşları TEAŞ'ın üçe bölünmesi örneğinde olduğu gibi; hızla bölünmekte ve küçülmektedir. TEAŞ'ın bazı üretim tesisleri ise özelleştirilmektedir. Öte yandan kentsel elektrik dağıtım şebekelerinin "İşletme Hakkı Devri" yöntemiyle özel şirketlere devredilmesi öngörülmüştü. Elektrik Mühendisleri Odası vb. kesimlerin sürdürdüğü hukuk mücadelesiyle, bu devirlerin gerçekleşmesi engellenmiştir. Ancak şimdi Dünya Bankası, IMF vb. uluslararası örgütler; "İşletme Hakkı Devri"nden daha da geriye gidilmesini ve kamu mülkiyetini toptan olarak ortadan kaldıracak, "Varlık satışı" yoluyla kentsel elektrik dağıtım şebekelerinin ulus ötesi şirketlere satışını şart koşmaktadırlar.

Yurtiçi linyit kaynaklarının çevre kirliliği yaratmayan ileri teknolojik yöntemlerle (akışkan yataklık vb.) değerlendirilerek yeni termik santral projeleri gündeme getiril-

memektedir. Bu alanda Çan Linyitleri ve Afşin-Elbistan tevsii yatırım projelerinin dışında kayda değer bir yatırım yoktur. Yerli linyit kaynakları yeterince değerlendirilmemektedir. Yeni kaynak belirlenmesine yönelik olarak modern teknolojik yöntemlerle yeterli araştırmalar yapılmazken ve ilgili kamu kuruluşu MTA'nın kömür aramasına yönelik ödenekleri ve çalışmaları sınırlanırken, Adana' da Sugözü'nde ithal kömüre dayalı 1280 MW kapasiteli bir elektrik santrali kurulmaktadır.

Öte yandan doğalgaz temin etme ve ürettiği elektriği satın alma garantisi ile kurulan doğalgaz enerji santrallerinin ürettiği enerjiyi satabilmesi için, TEAŞ'ın linyit santrallerinin üretimi için TKİ'den aldığı 10 milyon ton kömürde kısıntıya gitmesi TKİ'nin bazı işyerlerinin atıl kapasite de çalışmasına ve birçok çalışanın gizli işsiz kalmasına neden olmaktadır. Yurt içinden çıkarılmakta olan kömür işletilmeden ithalata dayalı doğalgazın öne çıkarılması ülkemiz açısından yanlış ve çarpıcı bir uygulamadır. "Al ya da öde" şeklinde yapılan ve ülke ihtiyacının çok üzerinde miktarlarla bağtlanan doğalgaz anlaşmaları sonucu su kaynaklarımıza dayalı hidrolik santrallerin yanında yerli kömürlerimizle çalışan termik santrallerin üretim seviyeleri de çarpıcı şekilde düşürülmüştür. 2001 yılında termik santraller için 24.558.000 ton kömür üreten Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumunun 2002 yılı içerisinde santral üretimi %15 düşürülerek 20.967.000 ton olarak gerçekleşmiştir. Termik santrallere yerli kömür sağlayan TKİ'nin üretim düşüşü bununla da kalmamış, bu defa 2003 yılı için 2001 yılına göre %50' ye varan üretim düşüşleri gündeme gelmiştir. EÜAŞ'nin resmi yazılarında belirtildiği şekilde TKİ' den kömür alımının 2003 yılında 13 ile 15 milyon ton arasında olması halinde TKİ'nin üretimi azalacaktır. Böylece kömür ülkesi Türkiye' de yerli kömürlerin elektrik enerjisi üretimindeki payı 1998 yılındaki %40'lardan 2003 yılında %15'lere düşmüş, tamamen yurtdışına bağımlı olduğumuz doğalgaz payı ise %47'lere yükselmiş olacaktır.

Yüksek elektrik alım fiyatlarıyla alım garantisi verilen ve Yap-İşlet esasıyla kurulan doğalgaz yakıtlı bazı santrallerin kuruluş ve işleyişlerindeki usulsüzlük iddiaları son olarak basına da yansıyan Devlet Denetleme Kurulu raporunda ayrıntılı bir şekilde yer almıştır.

GAZIN TÜKETİMİNDE ÖNCELİK ELEKTRİK ENERJİSİ ÜRETİMİNE VERİLİYOR

Bugün, neredeyse tamamı ithal edilen bir enerji kaynağı olan doğalgazın tüketimi içinde %66'lık bir payla elektrik enerjisi üretimi başta gelmektedir. Marmara Ereğlisi'nde iki tane 500 MW'lık, Hamitabat ve Ambarlı' da 600 MW'lık, Bursa'da 1300 MW'lık doğalgaza dayalı birleşik ısı ve güç üretim tesisleri yatırımları,

doğalgazın ağırlıklı elektrik enerjisi üretimi için kullanılması eğiliminin ilk örnekleri olmuştur.

Özel sektörün her gün sayısı artan kojenerasyon, oto prodüktör enerji tesisleri yatırımları da, doğalgaz tüketiminde elektrik enerjisi üretiminin başrolde olacağına işaret etmektedir.

Dünya Gazetesinin 23.05.2002 tarihi Kojenerasyon ekinde yer alan bilgilere göre otoprodüktörlerin elektrik üretim kapasitesi 3200 MW' ye, üretimleri ise 19.2 milyar KWh' e ulaşmıştır. 2002 yılı başında kurulu 3200 MW kapasiteye ilave olarak yapımı süren 420MW' lık kurulu güç bu kapasiteye eklenecektir.

ETKB ve EPDK' ya yapılan ve inceleme aşamasında olan başvurulara izin verilmesi durumunda otoprodüktörlerde çok daha fazla bir kurulu kapasite ve üretim sözü konusu olacaktır. Oto prodüktörlerin önemli bir bölümü doğalgaz kullanmakta olup, fuel-oil, nafta vb. alternatif yakıt kullanan tesisler de, buldukları bölgeye doğalgaz ileten hatlar geldiğinde doğalgaz kullanmayı öngörmektedir.

Yakıt olarak doğalgaz kullanan tesisler aşağıda listelenen toplam 4550 MW kapasiteli 4 adet santralin eklenmesi ile, elektrik enerjisi üretiminde doğalgaza dayalı tesislerin payı belirleyici olmaktadır.

“Yap-İşlet” yöntemiyle ihale edilen doğalgaza dayalı santrallerden Adapazarı' nda 970 MW' lık Gebze' de 1540 MW' lık ve İzmir' de 1540 MW' lık olanlar ENKA-INTERGEN tarafından işletmeye alınmıştır. TRACTABEL' in Ankara' da 700 MW' lık doğalgaz yakıtlı dayalı santralının devreye alma çalışmaları sürmektedir.

HIZLA ARTAN DOĞALGAZ İHTİYACI NERELERDEN, NASIL TEMİN EDİLECEK?

Hızla artan doğalgaz talebinin halen 14 milyar m³' ü boru hatlarıyla Rusya' dan, kalan bölümünün ise sıvılaştırılmış doğalgaz olarak ağırlıklı Cezayir' den (4 milyar m³) ve Nijerya' dan (1.2 milyar m³) tankerlerle ithal edilmektedir.

Önümüzdeki yıllar içinde gaz arzının ise hangi kaynaklara dayandırılacağına ilişkin programlar sürekli değişiklik göstermektedir.

Doğalgaz temin programları bir dizi siyasal, ekonomik etkene örneğin Irak projesinde savaşın sona ermesi ve savaş sonrası Irak' ın yeniden yapılanması gibi siyasal ve ekonomik gelişmelere bağlıdır. Mısır' dan Akdeniz' in altından geçecek boru hattıyla gaz temini projesi ve Türkmen gazı projeleri henüz fikir projesi düzeyindedir.

Doğalgaz Piyasası Yasasına göre BOTAŞ'ın alım sözleşmelerinin her yıl %10'unun ihale yoluyla özel kuruluşlara devralması öngörülmektedir. BOTAŞ'ın bu konuda hazırlık çalışmaları sürmektedir. BOTAŞ'ın mevcut gaz alım sözleşmelerinin devrinin söz konusu olduğu bir süreçte Mısır, Irak, Türkmenistan projelerinin geleceği belirsizdir.

Gaz temin programları bir dizi teknik parametrelerinin yanı sıra, politik parametreleri de içermektedir. Gaz temin anlaşmaları ve programlarının çok ciddi bir stratejik çalışma olarak ele alınması gerekmektedir.

Tablo 5: Türkiye'nin Doğalgaz Temin Kaynakları

Proje adı	Öngörülen yıllık ithalat [milyon m ³]	Projenin durumu
Türkiye-Rusya Federasyonu Gaz Temini (Batı Hattı)	İlave 14000	Rusya – Ukrayna – Romanya – Bulgaristan boru güzergahı üzerinde kapasite artırıcı yatırımların sonuçlanması ile yıllık 14 milyar m ³ lük ithalat söz konusudur.
MaviAkım-Rusya	16000	Hattın yapımı sonuçlandı. 2003'den başlayarak ithalatın kademeli olarak artması öngörülmüyor
İran	10000	Boru hattı yapımı tamamlandı. ve ithalata başlandı. İthalat kademeli olarak artması öngörülmüyor..
Azerbaycan-Şah Denizi	6600	Mühendislik çalışmalarının sonuçlanması ve güzergah belirlenmesinden sonra boru hattının yapımına geçilmesi öngörülmüyor.
Mısır	4000	Mühendislik ve fizibilite etütleri çalışmaları sürüyor.
Irak	10000	Mühendislik ve fizibilite etütleri çalışmaları sürüyor.
Türkmenistan	16000_30000	Mühendislik çalışmaları sürüyor. Hazar geçişi vb. politik sorunlar çözümlenmeden uygulanmaya geçmesi zor.

Yukarıdaki tabloda Rusya' dan 30 milyar, İran'dan 10 milyar, Cezayir' den 4,5 milyar toplam 44,5 milyar m³ doğalgazın mevcut yatırımlarla alınabileceğini göstermektedir. Talep ve tüketimin öngörülen alım miktarları kadar artmaması durumunda Türkiye almadığı gaz için “al veya öde” anlaşmaları uyarınca para ödemek zorunda kalabilecektir. Bu nedenle Türkiye yaşanan ekonomik krizi de gerekçe göstererek mevcut gaz alım sözleşmelerini, alım miktarları, alım fiyatları, ödeme şartları vb. kriterler yönünden “takrir-i müzakere” konusu yapmalıdır. Görüşmelerde satın alınan gazın bedelinin mal ve hizmet ihracı yoluyla ödeneceği hüküm altına alınmalıdır.

Satın alınan gazın üçüncü ülkelere satışını sınırlayan, yasaklayan hükümler doğalgaz alım sözleşmelerinden çıkarılmalıdır.

BOTAŞ'ın yürüttüğü fazla gaz arzını Yunanistan üzerinden İtalya'ya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Avusturya üzerinden Orta Avrupa'ya ulaştırmayı öngören projeler desteklenmelidir.

TPAO'nun Karadeniz'de gaz arama çalışmaları desteklenmelidir.

Doğalgaz temininde Rusya'ya olan bağımlılık mutlaka azaltılmalıdır.

DOĞALGAZ SEKTÖRÜ YENİDEN DÜZENLENİYOR

Piyasa ve Üst Kurul Uygulamalarına Yeni Bir Örnek: Doğalgaz Piyasası Yasası Uygulamaları

Türkiye'nin yaşadığı ekonomik kriz karşısında kredi talebinde bulunduğu IMF ve Dünya Bankasının, kredi verilebilmesinin ön koşulu olarak ivedilikle yasalasmasını istedikleri, ekonominin piyasa kurallarına göre yeniden düzenlenmesi için işlev görecektir yasalardan biri olan, Doğalgaz Piyasası Yasası, 02/05/2001 tarihinden itibaren yürürlüğe girdi.

4646 sayısını alan yasa, Bakanlar Kurulunca 04/04/2001 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştu.

Tasarı 10/04/2001 tarihinde TBMM Sanayi, Ticaret, Enerji Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonundan, 12/04/2001 tarihinde, Bütçe Plan komisyonundan hızla geçti. 17/04/2001 günü TBMM Genel Kurulunda da görüşülerek benimsendi ve onay için Cumhurbaşkanlığına gönderildi. Cumhurbaşkanlığı onayından sonra da, 02/05/2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Yasanın hazırlık çalışmalarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde uzunca bir süredir kapalı devre bir şekilde sürdürüldüğü bilinmekteydi.

Yasanın son biçiminin oluşması sürecinde de, meslek odalarından görüş alınmadı, etkin, geniş katılımlı, işlevsel bir tartışma ve görüş alışverişi süreçlerine yönelinmedi. Yalnızca dar bir çevrenin, petrol ve doğalgaz sektöründe mevcut ve potansiyel yatırımcıların oluşturduğu, Petrol Platformunun görüşlerine başvurulduğu gözlemlendi. Tasarı, gerek TBMM'ye sunulan biçiminde, gerekse TBMM'de, ilk hazırlık metinlerinden çok ciddi değişikliklere uğrayarak yasalasıldı.

“Ekonominin liberalleştirilmesi ve serbest piyasa kurallarına göre yeniden düzenlenmesi” programının önemli bir unsuru olan, “piyasaların, devlet müdahalelerinden arındırılması ve ‘siyaset dışı-bağımsız’ üst kurullar tarafından düzenlenmesi ve denetlenmesi” amacına uygun düzenleme; Doğalgaz Piyasası Yasasıyla da gündeme geldi.

Uzunca bir hazırlık sonrasında 20/02/2001 tarihinde yürürlüğe giren 4626 sayılı Elektrik Piyasası Yasasıyla kurulan Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu ve Kurulu, Doğalgaz Piyasası, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ve Kuruluna dönüştürüldü. Kurum ve Kurulun faaliyet alanına, elektriğin yanı sıra doğalgaz da eklendi.

Buna göre, Enerji Piyasası Kurumu ve Kurulu, elektrikle ilgili konularda 4628 sayılı Elektrik Piyasası Yasasına, doğalgazla ilgili konularda 4646 sayılı Doğalgaz piyasası Yasasına göre hareket edecek.

Yasanın Amacı Piyasanın Serbestleştirilmesi

Yasanın amacı, “Doğalgazın kaliteli, sürekli, ucuz, rekabete dayalı esaslar çerçevesinde çevreye zarar vermeyecek şekilde, tüketicilerin kullanımına sunulması için doğalgaz piyasasının serbestleştirilerek mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir doğalgaz piyasasının oluşturulması ve bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetimin sağlanması” olarak tanımlanmaktadır.

Hangi Faaliyetler Serbest Piyasa Faaliyeti Oluyor?

Yasayla doğalgaz üretim faaliyetlerinin üretim şirketlerince, iletim faaliyetlerinin iletim şirketlerince, dağıtım faaliyetlerinin dağıtım şirketlerince, toptan satış faaliyetlerinin toptan satış şirketlerince, depolama faaliyetlerinin depolama şirketlerince, ithalat faaliyetlerinin ithalat şirketlerince yerine getirilmesi öngörülmüyor.

Bu faaliyetlerden yalnızca üretim, piyasa faaliyeti olarak kabul edilmiyor. İletim, dağıtım, toptan satış, depolama, ithalat faaliyetlerinin her biri piyasa faaliyeti olarak tanımlanıyor.

Piyasa Faaliyetlerinde Yatay ve Dikey Bütünleşmeye Sınırlama

Yasanın rekabetin korunması ve geliştirilmesi, bilgi verme ve hesap ayrımı ile ilgili 7. maddesinin, 3. fıkrasında “Doğalgaz faaliyeti yapan herhangi bir tüzel kişi, kendi faaliyet alanı dışında faaliyet gösteren tüzel kişilerden sadece bir tanesine iştirak edebilir. Ancak, ayrı bir şirket kuramaz. Kendi faaliyet alanında, faaliyet gösteren

hiçbir tüzel kişiye iştirak edemez ve şirket kuramaz” denmektedir. Aynı maddede, iştirak edilen tüzel kişide çoğunluk hissedar olma imkanı da önlenmektedir.

Aynı maddenin 2. fıkrasında da, kurulacak şirketlerin doğalgaz tüketiminin %20'sinden fazlasını satamayacağı hükme bağlanmaktadır.

Tüketicilerin Durumu Nasıl Olacak?

Yasaya göre serbest tüketiciler şunlardır:

- 1.Satın aldığı yıllık doğalgaz miktarı bir milyon metreküpten fazla olan tüketiciler ve kullanıcı birlikleri
- 2.Elektrik enerjisi üretimi için gaz satın alan şirketler
- 3.Elektrik ve ısı enerjisi üreten kojenerasyon tesisleri
- 4.İletim faaliyetlerinde kullanılmak üzere Türkiye’de Doğalgaz üreten üretim şirketleri.

Ancak, kurul bütün tüketiciler serbest tüketici oluncaya kadar her yıl serbest tüketici olma sınırını yeniden belirleyecektir.

Yasa, kullanıcı birliklerini ise “mülkiyetlerindeki dağıtım şebekesiyle üyelerinin doğalgaz ihtiyacını karşılayan organize sanayi bölgeleri ve kooperatifler” olarak tanımlanmaktadır.

Yasa yalnızca; serbest tüketicilere, yurtiçinde herhangi bir üretim şirketi, ithalat şirketi, dağıtım şirketi veya toptan satış şirketi ile doğalgaz alımı yapma serbestisini tanımaktadır. Serbest olmayan tüketici ise doğalgazı kendi kullanımını için dağıtım şirketlerinden almak zorunda olan gerçek ve tüzel kişilerdir.

Lisans ve Sertifika Alma Zorunluluğu

Yasaya göre doğalgaz sektöründe, piyasa faaliyetlerini yapacak olan kuruluşlar, faaliyetlerine başlamadan önce, her bir faaliyet için ve söz konusu faaliyetlerin birden fazla tesiste yürütülecek olması halinde, her tesis için ayrı ayrı lisans almak zorundadır.

Sektörde, yapım ve hizmet faaliyeti vermek isteyen kuruluşlar da, kurumdan sertifika almak zorundadır. Doğalgaz piyasasında faaliyet gösterecek ithalatçı şirket, ihracatçı şirket, iletim şirketi, depolama şirketi, dağıtım şirketi, toptan satış şirketi ve serbest tüketiciler, kurumdan sertifika almış gerçek ve tüzel kişiler ile hizmet ve yapım sözleşmesi imzalayabilir.

Doğalgaz sistemiyle ilgili fizibilite, etüt, proje, müşavirlik kontrol ve denetleme, yapım, servis, bakım, onarım gibi hizmetleri yapacak olanlar da, yapacakları faaliyetler için kurumdan sertifika almak zorundadır.

Lisans ve sertifikalar bir defada en az on en fazla otuz yıl süre ile verilecektir.

Fiyatlar-Tarifeler

Enerji Piyasası Kurumunun, Doğalgaz Piyasası Yasasına göre bağlantı tarifeleri, iletim ve depolama tarifeleri, toptan satış tarifeleri ve perakende satış tarifelerini onaylama görevi bulunmaktadır. Kurum, bütün tarife türleri için tarifeler yönetmeliği hazırlamıştır.

Doğalgazın Fiyatı Artacak Mı?

Öngörülen piyasa kurgusuna göre, ithalatçı şirket doğalgaz ithal edecek, iletim şirketi yurtiçine dağıtacak, toptan satış şirketi ithalatçıdan ve/veya iletim şirketinden satın alacaktır. Dağıtım şirketi ise gazı serbest olmayan tüketicilere satacaktır. Gaz, tüketiciye ulaşıncaya kadar dört-beş el değiştirecektir. Piyasa kurallarına göre her kademedeki faaliyet gösteren şirketlerin amacı da karlarını azamileştirmek olacaktır için, doğalgazın kullanıcıya satış fiyatlarının artması beklenebilir.

Kentsel Gaz Dağıtımını Nasıl Olacak?

Yasada doğalgazın şehir içi dağıtımıyla ilgili olarak “Şehir içi doğalgaz dağıtım hizmeti, kurum tarafından açılacak ihaleyi kazanan şirkete mahalli doğalgaz dağıtım şebekesinin mülkiyeti de dahil olmak üzere dağıtım lisansı verilir ve şirket o şehirde dağıtım faaliyetlerini gerçekleştirmeye yetkili dağıtım şirketi unvanı alır” denmektedir.

Yasada, kentsel dağıtım şirketine “yetki aldığı şehirde bulunan belediye veya belediye şirketini sermaye koyma şartı aranmadan, yüzde on oranında dağıtım şirketine ortak olmaya davet etme zorundadır. Bu sermaye oranı, bedeli ödenmek kaydıyla en fazla yüzde on oranında arttırılabilir” denmektedir.

Yasanın geçici maddelerinde BOTAŞ’ın Bursa ve Eskişehir Kentsel Dağıtım İşletmelerinin altı ay içinde özelleştirilmek üzere, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı’na iki ay içinde devrini öngörmektedir. Bu amaçla bu birimler, Bursagaz ve Esgaz adlı bağımsız şirketlere dönüştürülmüş ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığına bağlanmıştır. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı her iki şirketin satışı için ihaleye çıkmıştır. Öte yanda, İstanbul, Ankara ve İzmit’teki kentsel gaz dağıtım hizmetlerini veren belediye şirket ve

kuruluşlarının da, üç yıl içinde kamu hisseleri %20'nin altına düşecek şekilde yeniden yapılandırılmaları, başka bir deyişle özelleştirilmeleri öngörülmektedir. İZGAZ'ın özelleştirilmesi için açılan ihaleye hiçbir şirket katılmadığı için ihale iptal edilmiştir.

Yasanın 8-a maddesinde serbest tüketici olmak için yıllık asgari tüketim bedeli bir milyon metreküp olarak belirlenmesine rağmen; Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu kentsel gaz dağıtım lisansı için açmış olduğu ihalelerde, bu miktarı ilk beş yıl için on beş milyon m³'e çıkarmıştır. Bu limit yükseltimi ile yıllık tüketimi 15 milyon m³'ün altında olan sanayi kuruluşlarının ve organize sanayi bölgelerinin doğalgazı kentsel gaz dağıtım şirketlerinden satın almaları zorunlu tutulmuştur. Böylece kentsel doğalgaz dağıtım ihalelerine girmeyi öngören ancak yalnızca konutlara gaz satışının fizibil olmayacağı, sanayi kuruluşlarına gaz satış tekelinin de kurulacak kentsel gaz dağıtım şirketlerine verilmesini savunan çevrelerin görüşleri uygulamaya konulmuştur.

Yasanın amacında doğalgaz piyasasının serbestleşmesi öngörülmüş iken EPDK kararı ile kentlerde gaz tüketimi 15 milyon m³'ün altında olan tüm kuruluşların (bu gaz tüketecek kuruluşların tamamı anlamına gelmektedir.) tüketebilecekleri gazı piyasadan serbestçe temin etme imkanları ortadan kaldırılmış ve gazı kentsel gaz dağıtım şirketlerinden satın almaları zorunlu hale getirilmiştir.

Sağlanan bu pazar garantisi sonrasında kentsel gaz dağıtım lisans ihaleleri yatırımcıların ilgi odağı olmuştur.

Bugüne değin Kayseri, Konya, Erzurum, Gebze, Çorlu, Çatalca, İnegöl, Balıkesir, Bandırma, Sivas doğalgaz lisans ihaleleri sonuçlanmıştır. Kütahya, Konya-Ereğli, Gemlik, Çorum, Kırıkkale-Kırşehir, Samsun, Aksaray, Kdz-Ereğli-Düzce, Çanakkale kentlerinin lisans ihalelerinin ise 2003 sonuna kadar sonuçlanması beklenmektedir.

Mevcut ve yapımı süren doğalgaz iletim hatlarının güzergahında bulunan Bilecik, Edirne, Erzincan, İzmir, Manisa, Iğdır, Lüleburgaz, Bolu, Nevşehir, Niğde, Tokat, Uşak, Yozgat, Malatya, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adana, Osmaniye, İskenderun, Mersin, Tarsus, Isparta, Burdur, Denizli, Antalya kentleri için 2004 yılı içinde doğalgaz lisans ihalelerine çıkılması beklenmektedir.

DOĞALGAZ ALIM SÖZLEŞMELERİ DEVRİ

Yasanın Geçici 2.maddesiyle BOTAŞ'ın bu yasanın yayın tarihinde son yaptığı ithalat toptan tüketimin %20'si oranına düşüncüye kadar yeni doğalgaz alım söz-

leşmesi yapamaz, denmektedir. Böylece en geç 2009'da BOTAŞ'ın ithalattaki payı %20'ye düşene kadar, ithalat lisansı devri için, BOTAŞ tarafından ihale yapılması öngörülmektedir. Ayrıca, her takvim yılında ihale yoluyla devredilecek miktarın yasanın yürürlüğe girdiği tarihteki alım taahhüdünde bulunulan toplam doğalgaz miktarının %10'undan daha az olamaz denmektedir.

Öte yandan, aynı maddede BOTAŞ'ın mevcut sözleşmelerinin var olduğu ülkeler ile bu sözleşme süreleri sona erinceye kadar “bu ülkelerle hiçbir ithalatçı şirket tarafından yeni gaz alım sözleşmeleri yapılamaz”, denmektedir.

BOTAŞ'ın gaz alım sözleşmelerinin devri konusunda yaptığı çalışmalarla ilgili olarak kamuoyuna ayrıntılı bir bilgi verilmemiştir.

Bu kurguya göre BOTAŞ'ın daha uzunca bir süre etkinliğini ve işlevini koruyacağı açıktır. 2009 yılından sonra ise BOTAŞ'ın faaliyetlerini iletim şirketi olarak sürdürmesi öngörülmektedir.

ENERJİ PİYASASI ÜST KURULU ÇALIŞMALARI

Çalışmalarını 2002 yılı içerisinde yoğunlaştıran EPDK'nın Doğalgaz Piyasa Yasası uyarınca yayımladığı yönetmelik ve kararların dökümü aşağıdadır.

Doğalgaz Piyasası Kanunu (18.04.2001/ 4646 sayılı kanun), Doğalgaz Piyasası Dağıtım ve Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği (03.11.2002/24925), Doğalgaz Piyasası Tesisler Yönetmeliği (26.10.2002/24918), Doğalgaz Piyasası İletim Şebekesi İşleyiş Yönetmeliği(26.10.2002/ 24918), Doğalgaz Piyasası Tarifeler Yönetmeliği (26.09.2002 / 24888), Doğalgaz Piyasası Sertifika Yönetmeliği (25.09.2002/ 24887) Doğalgaz Piyasası İç Tesisat Yönetmeliği (18.09.2002 / 24880 sayılı karar), Doğalgaz Piyasası Lisans Yönetmeliği (07.09.2002 / 24869), Doğalgaz Piyasasında Yapılacak Denetimler İle Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (28.01.2003 / 25007), İhale Yönetmeliği (17.07.2002 / 24818), Doğalgaz Piyasası tarifeler Hakkında (21.03.2003 / 123 sayılı karar) Müşteri Hizmetleri Yönetmeliği Hakkında (13.03.2003 /101-4 sayılı karar), Bağlantı Tarifeleri Hakkında(28.02.2003/ 97 sayılı karar), 2003 Yılı Ulusal Doğalgaz Tüketim Tahminine İlişkin(10.01.2003 / 83 sayılı karar) Doğalgaz Piyasası İle İlgili Tarifler Hakkında (30.12.2002 / 80 sayılı karar), 2003 Yılı İçin Uygulanacak Katılma Payına İlişkin (27.12.2002 / 77sayılı karar), Serbest Tüketicilere

İlişkin (27.12.2002 / 76 sayılı karar), Doğalgaz Piyasası İle İlgili Tarifler Hakkında (27.12.2002 / 71 sayılı karar), Doğalgaz Piyasası Sertifika Yönetmeliği İle İlgili (24.10.2002 / 64 sayılı karar), Doğalgaz Tarifeleri (24.10.2002 / 65 sayılı karar), Doğalgaz Piyasası Lisans Bedelleri (26.09.2002 / 57 sayılı karar) 2002 yılında Doğalgaz Safi Satış Hasılatı Tutarından Alınacak Katılma Payına İlişkin (27.12.2001 / 7 sayılı karar).

YASAYA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Yasanın ilgili tüm kesimlerin katıldığı kapsamlı, demokratik bir süreçte tartışılmış olması nedeniyle, yasaya ilgili değerlendirmeler de sınırlı kaldı. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin 17/04/2001 tarihinde konuyla ilgili yaptığı ve örneğini tüm TBMM üyelerine gönderdiği basın açıklamasında, yasanın;

- Kamu tekelini ortadan kaldırılması,
- Kamusal planlamanın bir kenara bırakılması,
- Doğalgazda hizmetin kademelendirilmesi sonucu hizmetin yerine getirilmesinin güçleştirilmesi,
- Tüketicilerin seçim imkanının olmaması,
- Yerel yönetimlerin devre dışı bırakılması,
- Siyasal etkilere açık bir özelleştirme süreci başlatılması,
- Düzenlenen kurulun oluşum biçimi itibarıyla, siyasal etkilere açık olması yönlerini eleştirmekteydi.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun 2002 yılının son çeyreğinde kadrolaşma ve organizasyonunu sonuçlandırmış ve ikincil mevzuat hazırlama ve yayınlama çalışmalarında yoğunlaşmıştır.

20.07.2002 tarihinde Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Odamız ve TMMOB yöneticilerinden oluşan bir heyetle ziyaret edilmiş ve EPDK II. Başkanı Ali TÜRKÖĞLU ve Kurul Üyesi C. Cengiz KIRAL ile görüşülmüş ve Odamızın Kurulun çalışmalarına daha aktif düzeyde katılma isteği iletilmiştir. Ayrıca Enerji Piyasası Düzenleme Kurumuna İç Tesisat ve Sertifika Yönetmelik tasarıları hakkındaki Odamız görüşleri iletilerek bundan sonra hazırlanacak tasarılarla ilişkin Odamızdan görüş istenmesi konusu talep edilmiştir. Odamız Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu çalışmalarını yakından izlemekte ve yapılan çalışmalara katkı koymayı istemektedir.

EPDK' nın hazırlamış olduğu yönetmelik taslakları internet sitesinde yayınlamakta ve ilgili kesimlerin görüş ve önerilerini iletmelerini istemektedirler. Bu olumlu bir uygulamadır ve diğer kurum ve kuruluşlarca da örnek alınmalıdır. Kurulun internet sayfasında tartışmaya açtığı metinleri, mesleki kuruluşlara bir kez de yazılı olarak duyurulmasının daha uygun olacağı kanısındayız. Kurulun tüm çalışmalarında şeffaflık ve katılımçılık esas olmalıdır.

EPDK' nın Elektrik Piyasası Yasasının uygulanmasıyla ilgili olan 2003 Mart başında Abant' ta düzenlediği toplantıya TMMOB ve ilgili odaları çağırılmamış olması bu anlamda ciddi bir eksikliklerdir. EPDK' nın kamuya açık tüm toplantıları TMMOB'ye bildirilmelidir.

DOĞALGAZA HAZIRLIK İÇİN NE YAPILMALI?

Kentsel doğalgaz lisans ihalelerinde teklifçi firmalardan en düşük "birim hizmet ve amortisman bedeli" teklif eden üç firma açık eksilmeye çağrılmakta, açık eksiltme sonucu en düşük "birim hizmet ve amortisman bedeli" veren firma lisans ihalesini kazanmaktadır. Lisansı alan firma görevlendireceği EPDK'dan sertifika almış müteahhitler aracılığıyla kentsel gaz dağıtım şebekesinin yapımına girecek ve kente gaz vermeye başlayacaktır. Gazın ulaştığı bölgelerdeki konutlar, işyerleri, kamu kuruluşları ve sanayi kuruluşları da böylece doğalgaz kullanmaya başlayacaklardır.

EPDK kentsel doğalgaz lisans ihalelerine çıkarken, kentsel gaz dağıtım şebekelerinin yapım şartlarıyla ilgili herhangi bir şartname koymamaktadır. İhale evrakında yalnızca iletim hatlarıyla bağlantılarda iletim şirketinin, yani BOTAŞ' ın şartnamelerine uyum şart koşulmaktadır. Kentsel dağıtım şebekesinin tasarım ve yapımında, lisans sahibi yatırımcı şirketlere, ulusal ve uluslararası standartlara uygun olmak şartıyla kendi şartnamelerini hazırlama ve uygulama hakkı verilmektedir. Ulusal düzeyde geçerli ve zorunlu herhangi bir yapım şartnamesinin bulunmadığı mevcut koşullarda, her kentte farklı dağıtım şebekesi, bina bağlantıları ve bina iç tesisat yapım esasları ve şartnameleri söz konusu olacaktır. Bu sakıncalı bir uygulamadır.

Bu tablo, gazın ulaşacağı kentlerde kentsel dağıtım şebekelerinin yapımı çalışmalarının gündemde olduğunu gösteriyor. Aynı şekilde gazı doğrudan satın alıp, bünyelerindeki sanayi kuruluşlarına satma hakkı ve yetkisine sahip olan organize sanayi bölgelerinin de şimdiden doğalgazla ilgili hazırlık, planlama ve mühendislik çalışmalarını yapmaları gerekiyor.

Doğalgaz Sanayi ve İşadamları Derneği bir çalışmasında, doğalgazın güzergahı üzerinde otuz kente ulaşmasıyla kent başına ortalama 30 milyon USD olmak üzere toplam 900 milyon USD bir yatırımla her bir kentte 30-35.000 yeni aboneye ulaşması ve yaklaşık toplam 1.000.000 yeni doğalgaz abonesinin olması halinde ve abone başına 1.500 USD' lik bir harcamanın, doğalgaz cihaz ve dönüşüm sektöründe 1,5 milyar dolarlık bir Pazar yaratacağına işaret etmekteydi.

Yukarıda anlatılan yatırımlar ve gelişmeler doğalgaz da özelleştirme ve yaygınlaştırma çalışmalarının, pazarın her kademesinde bir hareketlilik yaratacağına işaret ediyor.

DOĞALGAZ BORU HATLARI GÜZERGAHI ÜZERİNDEKİ KENTLERE NE ZAMAN GELECEK?

İran'dan gelen gazı Doğubeyazıt-Erzurum-Sivas-Kayseri güzergahında Ankara ve Konya'ya ulaştıran Doğu Anadolu İletim Hattı, Sivas-Malatya ve Malatya-Gaziantep Ana Boru Hatları ile Gaziantep'e bağlanacak ve Gaziantep'ten ve İskenderun, Adana ve Mersin'e ulaşacaktır. Bu Ana İletim Hatları için seçilen müteahhit firmaların 2003 yılı içinde yapım çalışmalarına başlamışlardır. Yapım süresi 24 aydır. Bu tabloya göre güzergah üzerindeki kentlere doğalgazın 2005 yılında gelmesi söz konusudur.

KENTLER GAZA NASIL HAZIRLANMALI?

Güzergah üzerindeki kentler gazı getirecek olan Ana Boru Hattının yapımı ile eş zamanlı olarak, Branşman Hatlarının ve basınç düşürme istasyonlarının yapımının da planlanması ve bu yatırımların gerçekleşmesi zorunludur. Bu planlama, Doğubeyazıt-Erzurum-Sivas-Kayseri-Ankara ve Konya güzergahında zamanında yapılmamıştır.

Bu güzergahta ana boru hattının bitmiş olmasına karşın güzergah üzerindeki kentler, organize sanayi bölgeleri ve sanayi kuruluşları; branşman hatları, bağlantı hatları yapılmadığı ve ana iletim hatlarında 70 bar basınçla iletilen gazı iki kademe önce A Tipi istasyonlarla 25-19 bar basınç düzeyine sonra B Tipi istasyonlarla 4 bar basınca düşürecek ve kullanıcı tarafından kullanılabilir hale getirecek basınç düşürme istasyonları tesis edilmediği için gazı kullanmamışlardır. Bu yatırımlar ancak 2003 yılının ikinci yarısında sonuçlanmış ve inşa edilen dağıtım şebekelerine ve hatlarına gaz verilmiştir. Odamız çeşitli platformlarda aynı hataya düşülmemesi

ve ana hatların yapımı sürerken ana hatlara bağlanacak bağlantı hatları ve dağıtım şebekelerinin yapımı gerçekleştirilmesi gereğini vurgulamıştır

BOTAŞ Genel Müdürlüğünün Güney ve Ege İletim hatlarını güzergah üzerindeki kentlere bağlayacak branşman hatları için ihale hazırlık çalışmalarını yapıyor olması ve bu kapsamda Malatya-K.Maraş-Gaziantep,Tarsus-Mersin,Adana-İskenderun-Osmaniye bağlantı ve branşman hatları için ihaleye çıkmış olması olumlu bir gelişmedir.

Ayrıca daha önce yerli mühendislik şirketlerinin katılımına imkan vermeyen hatalı bir şartname ile ihalesine çıkılan:

- Karadeniz Ereğlisi-Zonguldak-Bartın-Karabük
- Samsun-Ordu-Giresun-Trabzon
- Erzurum-Trabzon
- Gürcistan sınırı-Erzurum, hatlarının mühendislik hizmetleri ihaleleri iptal edilmişti.Bu hatların mühendislik hizmetleri yerli mühendislik şirketleri eliyle gerçekleştirilmeli ve yapım ihaleleri programa alınmalıdır.

Yeni boru hatlarının güzergahı üzerindeki kentlerde ilgili tüm kurumların (Valilik, Belediye Başkanlığı, Sanayi Odası, Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, Ticaret Odası, Üniversite, TMMOB'ye bağlı Odalar) katılımı ile Kent Doğalgaz Hazırlık Grubu oluşturulmalıdır. Odamız bu Çalışma Grubunun Sekreterliğini üstlenebilir.

DOĞALGAZA HAZIRLIK İÇİN HANGİ KURUMLAR NE TÜR ÇALIŞMALAR YAPMALI?

1. TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI ŞUBELERİ

- Kent halkını bilgilendirmek ve bu amaçla broşür vb. yayınlar yapmak, panel vb. toplantılar düzenlemek.
- Üyelerini eğitmek, belgelendirmek.

2. VALİLİKLER

- Kamu kuruluşlarının doğalgaz dönüşüm çalışmalarını yönlendirmek, bu amaçla yapmaları gereken yatırımları yatırım programlarına almalarını sağlamak.
- İlin doğalgazla ilgili ihtiyaçlarını BOTAŞ'a iletmek.

3. BELEDİYE BAŞKANLIKLARI

- Kentsel gaz ihtiyacını belirlemek.
- Kentle ilgili imar yerleşim bilgilerini sayısal ortama taşımak.
- Kentsel gaz dağıtım sisteminin çalışmasının hazırlıklarını yapmak.
- İmar yönetmeliklerinde merkezi ısıtmada ve bireysel ısıtmada güvenliği sağlayıcı gerekli düzenlemeleri yapmak.

4. SANAYİ ODASI VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ

- Organize Sanayi Bölgelerinin gaz ihtiyacını belirlemek.
- Organize Sanayi Bölgelerinin doğalgaz dağıtım şebekelerinin yatırımlarını planlamak ve gerçekleştirmek.
- Organize sanayi bölgeleri dışında kalan sanayi kuruluşlarının doğalgaz ihtiyacını belirlemek

5. ÜNİVERSİTELER

- Makina Mühendisliği eğitim programlarında doğalgazla ilgili derslerin yer almasını sağlamak.

SONUÇ ve ÖNERİLER

1. Genel olarak enerji planlaması, özel olarak elektrik enerjisi ve doğalgaz üretimi ve tüketimi planlamasında, politika ve önceliklerin tartışılıp, yeniden belirleneceği bir platform oluşturmalıdır. Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesinde ilgili tüm taraflar temsil edilmeli ve bu kuruluşa Ulusal Enerji Enstitüsü kimliği verilmelidir.
2. Elektrik enerjisi üretiminde ulusal kaynaklara ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmelidir.
3. Kamusal bir hizmet olan elektrik üretiminin uygun bir şekilde yerine getirilmesi yerine elektrik tüketicisi kuruluşlara “Başının çaresine bak, kendi enerjini kendin üret” mesajının verilmesi sakıncalıdır. Bu mesajın abartılması, plansızlığa ve kaynak israfına yol açmaktadır. Kojenerasyon uygulamalarıyla ilgili ülke düzeyinde geçerli olacak uygulama kodları ve standartları bir an önce yürürlüğe konmalıdır.
4. Elektrik enerjisi üretiminde ülke ölçeğinde geçerli olacak bir Master Plan uygulanmalıdır.

5. Elektrik iletim hatlarında iletim kayıplarını azaltacak yatırımlar hızlı biçimde yapılmalıdır. Genel olarak enerji tasarrufunu sağlayıcı politika ve zorunlu uygulamalar yürürlüğe konulmalıdır.

6. Doğalgazla ilgili kurumlar çalışmalarında şeffaflaşmalı, bilgilerin genelleşmesi, herkesçe erişilebilir ve kullanılabilir olması sağlanmalıdır. Doğalgaz temin politikalarının belirlenmesinde kapalı kapılar ardındaki gizli diplomasi yerine, ilgili tüm kesimlerin katılacağı ulusal strateji belirlenmesi çabalarına ağırlık verilmelidir. Doğalgaz alım sözleşmeleri yeniden değerlendirilmelidir.

7. İthal edilen ve dışa bağımlı bir enerji kaynağı olan doğalgazın sektörel kullanım öncelikleri tartışmaya açılmalıdır. Bu anlamda, ulusal düzeyde tartışmalar yapılacak, stratejiyi belirleyecek yetkili kuruluş olarak, oluşum, yönetim ve denetiminde doğalgazla ilgili tüm kesimlerin temsil edildiği Doğalgaz Enstitüsünün ve bu Enstitünün alt kollarının bir an önce çalışmaya başlaması zorunludur.

8. Doğalgazla ilgili politika ve önceliklerin belirlenmesinde etkin konumda olacak Enerji Piyasası Kurumunun çalışmalarına Meslek Odalarının da katkısı sağlanmalıdır.

9. Kentsel dağıtım şebekelerinde, bina servis bağlantılarında, bina iç tesisatlarında, gazın yıllardır kullanıldığı kentlerdeki uygulamaların ve deneyimin ışığında, bütün ülke çapında geçerli ve zorunlu olacak:

- Ulusal kentsel gaz dağıtım şebekesi tasarım ve yapım standartları ve şartnameleri,
- Ulusal bina servis bağlantı standartları ve şartnameleri,
- Ulusal bina iç tesisat standartları ve şartnameleri

EPDK koordinasyonunda gaz şirketleri, meslek odaları ve uzmanlık örgütlerinin katılımıyla hazırlanmalı ve bir an önce uygulamaya konulmalıdır.